

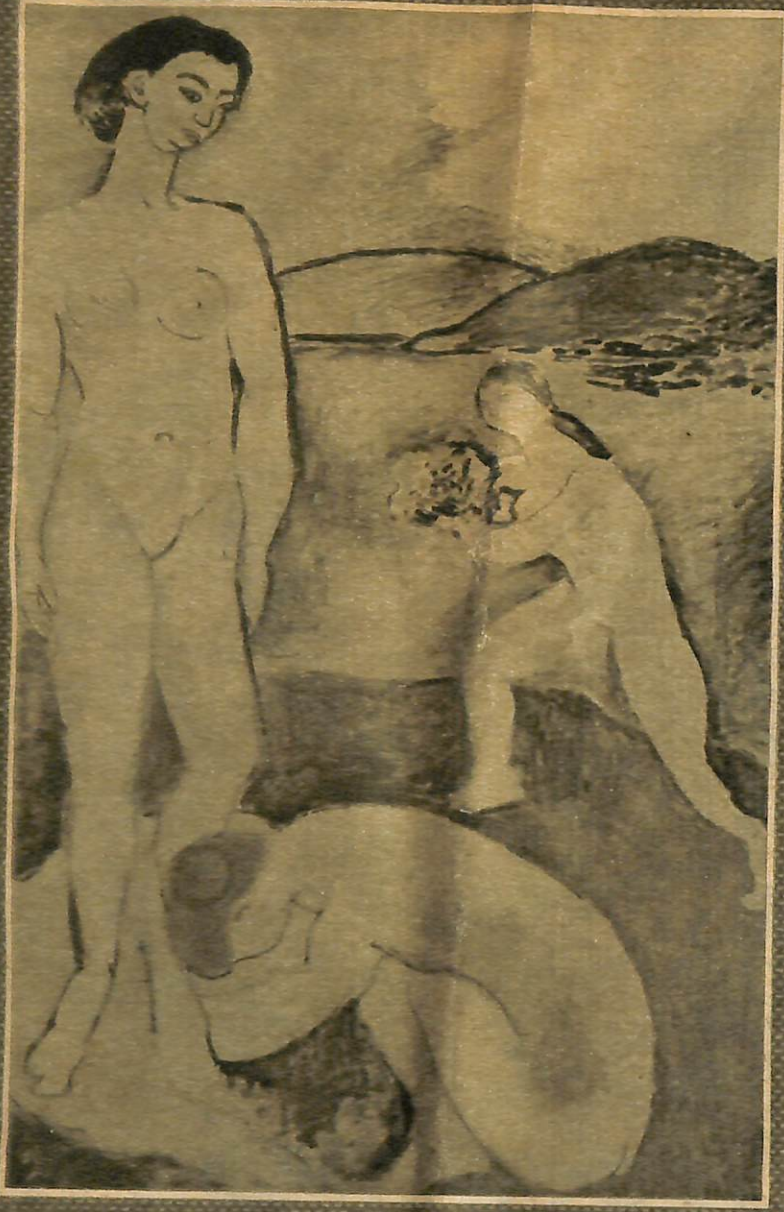

Interpres

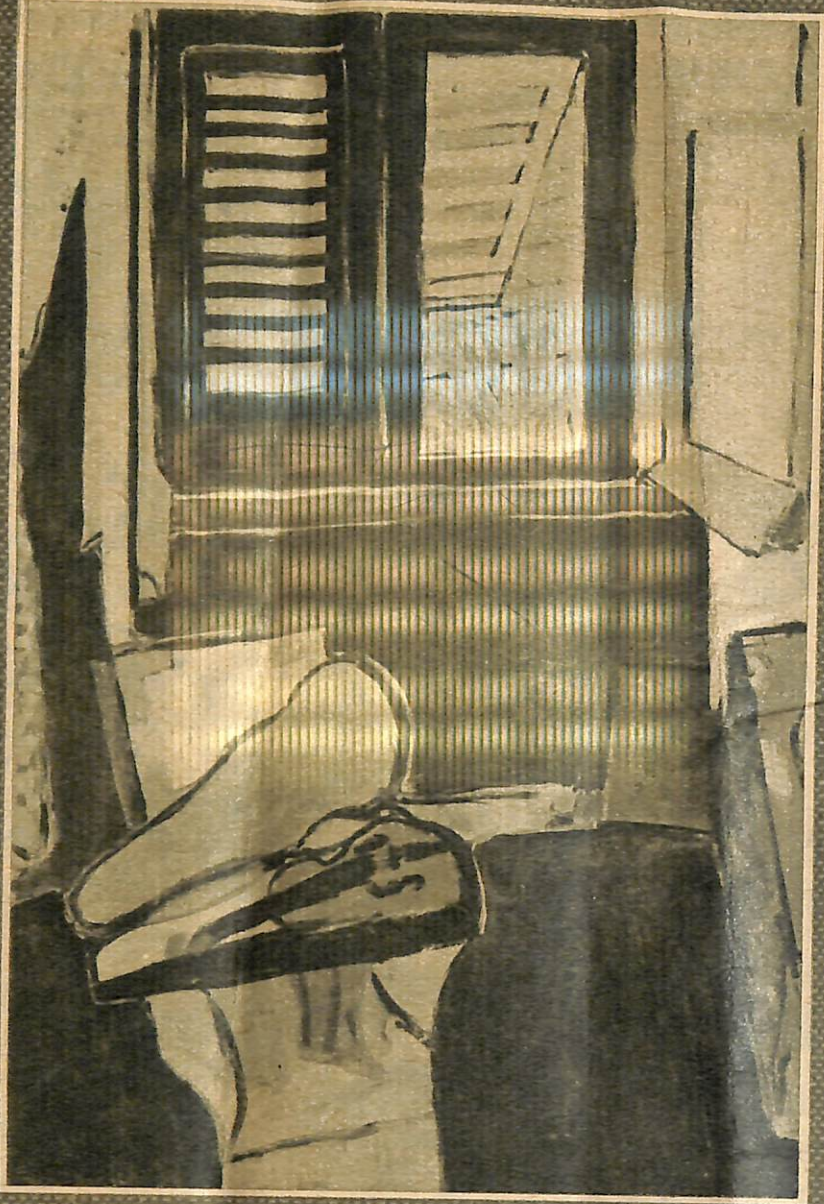
Parmakkapı, İmam Sokak Ziya bey Han Kat 4
Tel. : 44 72 34 Beyoğlu

No..... 18 Mayıs 1967

Hayat (İstanbul)

ÇIPLAKLAR

TERK EDİLMİŞ KEMAN

Hayat

Büyük Ressamlar Ansiklopedisi : 20

HENRI MATISSE

İnsanların resimdeki yeni cereyanı anlamalarında Picasso'dan çok, Henri Matisse yardımcı olmuştur. Çünkü o, modellerinin kolunu, bacağını büküyor, gövdesini biçimsizleştiriyorsa da, hiç olmazsa, gözü okşayan tatlı renkler kullanıyordu.

B

İR gün Glasgow (İskoçya) da bir Matisse sergisi açılmıştı. Şehir halkı iş olsun diye, biraz eğlenip alay etmek için, sergiye şöyle bir uğrayıp geçiyordu. Bir ara, resimleri seyredenlerden birinin kapının önünde duran bir arkadaşına seslendiği duyuldu:

— Allah aşkına beni buradan çıkar, Wullie! Şu kör olasıca şeylerden hoşlanmaya başladım.

En sonunda Matisse'ten, dolayısıyla «yeni resim» den hoşlanmaya başlayan bir İskoç çıkmıştı. Gerçekten, kuzeyin soğukkanlı insanları resimdeki yeni akımları kolay kolay benimseyemiyorlardı. 1911'de Londra'da ilk Picasso sergisi açıldığı vakit, gazetelere buram buram öfke tüten mektuplar yağmıştı. Aradan otuz beş yıl geçtikten sonra bile, 1946'daki Matisse sergisini de Londra halkı şaşkınlıktan çok, kızgınlıkla karşılamıştı. Şu var ki İngilizlerin, İskoçların — yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi — yeni sanatı anlamalarına Picasso'dan çok, Matisse yardım etmiştir. Çünkü bu ressam insanların kolunu, bacağını büküyor, gövdesini biçimsizleştiriyorsa da, hiç olmazsa, gözü okşayan tatlı renkler kullanıyordu.

LÜTFEN ÇEVİRİNİ

İSTRİDYELER

ODALIK DİNLENİYOR

RESSAMIN KARISI

Matisse kendisi de sanatını şöyle özetliyor:

— Benim yapmak istediğim, insanın kafasını karıştıracak, ruhunu ezcek konulardan kaçınıp, dengeli, saf, huzurlu bir sanat yaratmaktır. Öyle bir sanat ki, ister iş adamı olsun, ister işçi, herkeste sinirleri yatıştırıcı, ruhuna huzur verici bir etki uyandırır... Sanki maddî yorgunlukları dinlendiren bir koltuk gibi.

Matisse bu sözleri söyledikten sonra geçen kırk beş yıl içinde, yani hayatının sonuna kadar bundan zerrece ayrılmamış, fırçasıyla huzur yaratma davasından şaşmamıştır. Oysa, bir vakitler onun resimlerinden tedirgin olanlar Paris sokaklarında duvarlara tebeşirle: «Matisse sizin aklınızı başınızdan alıyor», «Matisse içkiden daha zararlıdır!» diye yazıyorlardı.

Henri Matisse 31 aralık 1869'da Fransa'nın Belçika sınırına yakın, küçük bir dokumacı kasabası olan Le Cateau'da doğdu. Oraya yakın Saint-Quintin'de liseyi bitirdikten sonra babasının zoruyla hukuk öğrenimi için Paris'e gitti. Kendisinin küçük yaş-

tan beri resme hevesi vardı. Çünkü annesi sanattan anlayan, duygulu bir kadındı. Evde tabaklar üzerine birtakım hoş çiçek resimleri yapardı. Matisse de, böylece, daha çocukluğunda fırça tutmuş, parmaklarına boya buluşturmuştu.

Genç Matisse, hukuk fakültesindeki verimsiz bir, iki yıldan sonra, memleketine döndü, Saint-Quintin'de bir avukatın yanında çalışmaya başladı. Akli gene resimdeydi. Ona istediği gibi resim yapmak fırsatını bir hastalık verdi. O sıralarda geçirdiği bir hastalıktan sonraki dinlenme günlerinde eline «Resim Nasıl Yapılır?» diye bir kitap geçmişti. Onu okudu, annesinin boyaalarını alarak da resim yapmaya başladı. Şimdi babası, hastalıktan kalkan oğlunun hatırlarını hoş etmek için, buna ses çıkarmıyordu. Oğlu iyi olduktan sonra da Paris'e gidip Güzel Sanatlar Akademisine yazılmasına razı oldu.

Akademideki ilk hocası sıkı usulleriyle, tutucu görüşleriyle ünlü Bouguereau'ydu. Atelyesinde canlı model bulundurmaz, öğrencilerini tuvalet modeller karşısında çalıştırırdı. Onların kabiliyetlerini gözetmez, bu sıkıcı hava içinde kim büyük bir sabırla çalışırsa, onu beğenirdi. Matisse bu sabrı gösteremedi, çok geçmeden kendisine başka bir hoca buldu: Gustave Moreau'nun yanında çalışmaya başladı.

Matisse'in ilk tabloları klasik bir etki taşır. Bunlarda düzgün biçimler, karanlık renkler üstün gelir. İlk başarılarını teşkil eden bu eserlerinden çoğu Paris'teki yıllık sergiye alınmış, böylece ressam kısa zamanda ün kazanmıştı. Yalnız, Matisse'in aradığı ün değildi. Her büyük sanatçı gibi yenilikler peşindeydi. Bu arada Cézanne, Gauguin gibi ressamların büyük etkisi oldu. Matisse özellikle Cézanne'a hayrandı. Onun «Banyo Yapan Kadınlar» adındaki tablosunu, paraca çok sıkıntıda olmasına rağmen, bulup buluşturup almış, atelyesinin baş köşesine asmıştı. Yıllar sonra bu tablo onun verdiği paranın yüz katı bir değer kazanınca da onu satmadı, Fransız milletine hediye etti. Yazdığı mektupta: «Bu tablo bana en sıkıntılı günlerimde destek olmuş, inancima güç vermiştir» diyor.

Matisse, kendisine yeni yollar ararken, yöneldiği «yeni sanat» yolu onun, kimi çevrelerde gözden düşmesine yol açtı. Eserleri sergiden «akademik bir nitelik taşımadığı, pek ileri olduğu» gerekçesiyle, geri çevriliyordu. Bu ise, ressamı üzmetten çok, sevindiriyordu. Demek ki doğru yoldaydı; çünkü sanata her yenilik getirenin başlangıçta yadırgandığını biliyordu.

Matisse, şimdi daha yeni ufuklara doğru yelken açmış, tabiiata yönelmişti. 1904'te, güneye doğru yollanarak Akdeniz kıyısında Collioure adındaki ufak bir balıkçı kasabasına yerleşti. Buradan tablolarına akseden manzaralarda Cézanne'ın ilik, Gauguin'in göz alıcı, sıcak renkleri vardı. Ayrıca, bir süre önce Münih'te gördüğü bir «Doğu Sanatları Sergisi»nden içine yer eden izleri de bu yeni eserlerinde dile getiriyordu.

Bu sırada Paris'te, «Les Fauves» (Yaban Hayvanları) adı takılan yeni genç ressamlar akımı kuvvetlenmişti. Matisse güneyden döndükten sonra bunların en ileri geleni oldu. Bir okul açtı, bütün genç ressamlar onun çevresinde toplandılar. Yalnız, Matisse öğrencilerine her resmin temelinde klasik bir eğitim bulunması gerektiğini söylüyor, yeni yetenlerin bu şekilde çalışmalarını istiyordu. Gençler ise «bu sıkıntıya» gelemiyorlardı; çok geçmeden okul dağıldı. Yeni ressamlar Pablo Picasso'nun çevresinde toplandılar.

Matisse buna pek üzülmedi, çünkü hiç bir zaman bir akımın başı olmak hevesine kapılmamıştı. Onun işi resim yapmaktı, resim yapıyordu. New York'ta bir sergi açtıktan sonra, 1911'de de Londra'da açılan «Empresyonist-Sonrası Sergisi»ne katıldı. Bu sergi ve 1913'te açılan bir yenisi İngilizleri pek kızdırmıştı. Ancak son sergi üzerine The Times gazetesinde çıkan bir yazıda şöyle deniliyordu:

«İsterseniz, Matisse resim sanatıyla bağdaşmayacak işlere girişiyor, resmi müziğe gevirmeye çalışıyor, diyebilirsiniz. Ama, kızmakta, ressamı kabiliyetsizlikle, saçmalıklarla suçlamakta mana yok. O, hiç de kabiliyetsiz değil; büyük kudret sahibi bir ressamdır.»

Birinci Dünya Savaşı sırasında Matisse'in resimlerine gene karanlık bir hava çöktü. Bu sırada ressam Kübizme doğru da yönelmiştir. 1917'de Nice'e gittikten sonra, orada yaptığı resimlerde yeniden renkliliğe kavuştu. Bu arada uzun bir «odalıklar» dizisine başladı ki, şaheserlerinden birçoğunu bunlar teşkil eder.

1930'larda Matisse'i artık dünyaca ünlü bir ressam olarak görüyoruz. Amerika'dan büyük siparişler alıyor, eserleri birçok müzelere değer katıyordu.

Henri Matisse hayatı her türlü maceradan uzak geçmiş, sakin bir ömür sürmüş bir sanatçıdır. 1897'de, yirmi sekiz yaşındayken, Bordeauxlu bir kızla evlenmiş, iki oğlan, bir kız, üç çocuk babası olmuştur. Oğullarından biri bugün New York'ta resim ticaretiyle uğraşmaktadır.

Matisse 1954'te öldüğü vakit, seksen beş yaşındaydı. Böylece, her iki yüzyıldan bir haylisini yaşamış oluyordu: XIX. yüzyıl sona ererken evli, sanatında da oldukça ilerlemiş bir ressamdı. XX. yüzyılın ilk yarısı ise onu ünlü bir ressam olarak gördü.

Matisse hayatının son yıllarını hastalıklı geçirdi. Eklem iltihabı ona günde ancak birkaç saat ayakta çalışmak imkânı veriyordu. 1949'da Vence (İtalya) da bir kilisenin duvar resimlerini ona sipariş etmişlerdi. Ressam, Nice'teki evinde, günde bir, iki saat ayakta çalıştıktan sonra, bununla yetinmiyor, büyük çaptaki resimlerini geniş yatağının üzerine sererek, ayaklarını uzatıp yatağında oturuyor, saatlerce böyle çalışıyordu. Ayakta çalıştığı vakit de duvar boyu resimleri yapmak için, merdivene çıkamadığı için, dört metre uzunluğunda bir fırça kullanıyordu.

O sırada bir gazeteciye verdiği demeçte şunları söylemiştir:

— Resme bir hastalık sonunda başlamıştım. Sanatımda olgunluğa erişmem, kendimi bulmam da bir hastalık sonunda oldu: 1941'de çok önemli bir ameliyat geçirdim, az daha ölüyordum. İyi olduktan sonra kendi kendime: «Bak» dedim, «Matisse ölmedi! Ölebiliyordum de. Demek ki bundan sonra cabadan yaşayacağım. Artık istediğim gibi çalışabilirim.» Gerçekten, o güne kadar bütün ömrüm başka ressamları — Raffaello'yu, Grune Wald'ı, Memling'i — incelemekle geçmişti. Şimdi, yıllarca yaratmak için uğraştığım şeyi yaratabiliyordum artık. Yapacaklarım o güne kadar yaptıklarımın çok daha uçarı, daha hafif görünebilirdi belki ama, elli yıl önce de yapmaya çalıştığım zaten buydu. Söylemek istediğimi söyleyebilecek duruma gelmem hayli vakit almıştı.

Matisse söylemek istediklerini en sonunda söylemiş, hem de çok güzel söylemiştir.